

Universitätsbibliothek Wuppertal

Pvb. Virgilio Maronis Bucolicorum Eclogæ X, Georgicorum Libri III, Æneidos Libri XII

Vergilius Maro, Publius

Genevæ, M.DC.XXXVI.

Liber IV.

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-548](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-548)

P. VIRGILII MARONIS
GEORGICON LIBER IV.

ROTINVS aerij mellis caelestia dona
Exequar. Hanc etiam Mecenas aspice partem.
Admiranda tibi leuimum spectacula rerum
Magnanimosq; duces totiusque ex ordine gentis
Mores, & studia, & populos, & praelia dicam.
In tenui labor, at tenuis non gloria, si quem
Numina leua sinunt, audis que vocatus Apollo.

Protinus aerij mellis caelestia dona Exequar. Rhetorice dicitur de minoribus rebus magna promittit, vt & leuem materiam iubleuet, & attentum faciat auditorem. Sane perite, quoniam scit breue esse opus hoc de apibus, & intra paucos versus posse consumi: vltus est translationibus ad dilatandam materiam, dicens apes habere reges, praetoria, vrbes, & populos. Sane sciendum, vt supra diximus, vltimam partem huius libri esse mutatam. nam laudes Galli habuit locum, vt supra diximus, vltimam partem huius libri esse mutatam. nam laudes Galli habuit locum, vt supra diximus, vltimam partem huius libri esse mutatam. **D**icitur ille, qui nuda Orphei continet fabulam, quae inserta est postquam irato Augusto Gallus occisus est. *Protinus*. Deinceps, Exinde. *Florum agrum Exequar*, sicut sum caeteros executus. *Aerij mellis*. Nam mel ex rore colligitur, qui vtrique ex aere defluit. vnde est, *Caelestia dona*. Id est munus deorum. Ante enim mel inueniebatur in foliis. vt, *Mellaq; decussit foliis*. *Hanc etiam*. Sicut superiores. *Admiranda tibi leuimum spectacula rerum*. Audies ex leuibus rebus digna stupore esse in apibus, proceres & tanta certamina. *Mores*. Quia castae sunt. vt illum adeo placuisse apibus mirabilem morem. *Et studia*, vt Tantus amor florum & generandi gloria mellis. *Et populos*. Vt binae regum facies, ita corpora plebis. *Praelia dicam*. vt Erumpunt portis, concurrunt aethere alto. *In tenui labor, at tenuis non gloria*. Comparatio est laboris, quod magnam dat gloriam si fuerit materia exilis ornata. *Numina leua*. Prospera. vt alibi, *Intonuit leuimum*. *Audis que vocatus Apollo*. Aut quasi poetam Apollinem inuocat: aut quasi deum pastorem. Nam Apollo Nomius dicitur. **E**

*Principio, sedes apibus, statioque petenda,
Quae neque sit ventis aditus (nam pabula venti
Ferre domum prohibent) neque oues, haedique petulci
Floribus insultent, aut errans bucula campo
Decutiat rorem, & surgentes atterat herbas.
Absint & picti squalentia terga lacerti
Pinguibus a stabulis, meropsque volucres,
Et manibus Progne pectus signata cruentis.
Omnia nam late vastant, ipsasque volantes
Ore ferunt, dulcem nidis immixtus escam.*

Principio sedes. Dicit vbi aluearia ponenda sint: in qua re fatis perite, & ea quae abesse debent ne noceant apibus: & ea quae adesse, vt possint prodelle, commemorat. Sane quoniam supra ait. Magnanimosq; duces: ideo intulit modo, Sedes, statioque, quam translationem diligenter referuat. *Et adique*

A *Hædiquo petulci, Lascivi, exultantes. Et petulci dicti ab appetendo, unde & meretrices petulcas dicimus. Picti terga. Picta terga habentes. Pinguibus à stabulis. Plenis: sicut inanes res, tenues nominamus è contrario. Meropsque alæque volucres. Dicendo, Alæque volucres, ostendit etiam aues esse meropes. Sicut autem virides, & vocantur apiastra: quia apes comedunt. Et manibus progne postus signata cruentis. Nomen posuit pro nomine. Nam Philomela in hirundinem versa est: pro qua Progne vel quasi sororem posuit, vel quasi eam quæ fuerat illius sceleris causa. Nam ipsa Tereum miserat ad ducendam sororem. Dulcem nidis immisitibus escam. Id est crudelibus pullis qui apum morte nutriuntur.*

B *At liquidi fontes, & stagna virentia musco
Adfuit, & tenuis fugiens per gramina riuus.
Palmæque vestibulum, aut ingens oleaster obumbret,
Vt cum prima noui dacent examina reges
Vere suo, ludæique sanis emissa iuuentus,
Vicina inuiter decedere ripa calori,
Obuiæque hospitibus teneat frondentibus arbor.*

Et tenuis fugiens per gramina riuus. Suspendendum est Tenuis, ne incipiant esse duo epitheta, quod apud Latinos, constat esse vitiosum. Vere suo. Sibi grato & aptissimo. Decedere ripa calori. Vt æstus possint aquarum vicinitate vitare.

C *In medium seu stabit iners, seu profluet humor,
Transuersas salices, & grandia coniice saxa:
Pontibus ut crebris possunt consistere, & alas
Pandere ad æstiuum solem, si forte moranteis
Sparsit, aut præcepit Neptuno immerserit Euxus.
Hæc circum Casæ virides, & olentia late
Serpilla, & grauior spirantis copia tymbæ
D *Florate, irriguamque bibant violaria fontem.**

In medium. Ordo est, In medium transuersas salices, & grandia coniice saxa. Pontibus ut crebris. Veluti pontibus: nam non sunt pontes, si forte morantes. Tarde remeantes ex pascuis. Neptuno immerserit. Deum pro aquis posuit. Grauior spirantis copia tymbæ. Genus est herbæ abundantis in Phrygia. Grauior autem modo bene, & multum significat: alias male vt, Aut ubi odor grauis. Item. Graue olentis Auerni: Violaria. Loca in quibus nascuntur viola.

E *Ipsa autem seu corticibus tibi suta canaris,
Seu lento fuerint aluearia vimine texta.
Angustos habeant aditus, nam frigore mella
Cogit hyems, eademque calor liquefacta remittit.
Vtraque vis apibus pariter metuenda, neque illo
Nequicquam in tectis cerratim tenuia cera
Spiramenta limunt, fucòque & floribus oras
Explent, collectamque hæc ipsa ad munera gluten.
Et visco, & Phrygia seruant pice lentius Idæ.*

Vtraque vis apibus pariter metuenda. Tam caloris quam frigoris. Quod licet vtrunque æquali modo metuendum sit, tamen dissimiliter nocet. Nam calore liquefacta defluunt mella, quæ si fuerint frigore condurata: constrictas apes interimunt. Spiramenta. Exitus. Alibi, Sæui spiracula vitis. Fucòque. Genus est herbæ, unde tinguntur vestes. Fucum autem & flores pro cera posuit quam ex his colligunt rebtis. Hæc ipsa ad munera. Ad officia cõangustanda: tum cavernarum, & visco & Phrygiæ seruant pice lentius Idæ. Ordo est, Seruant gluten, quod est lentius & viscosum, & Phrygiæ Idæ pice. Seruant autem mirè ait: nam pilas quasdam in alueatibus faciunt, de quibus postea cerca tecta componunt.

*Sæpe etiam effusis (si vera est fama) latebris,
Sub terra fodere laxem: penitusque reperia*

*Pumicibusque canis, exeseque arboris antro.
Tutamen è leui rimosa cubilia limo
Vngue fouens circum, & raras superiniyce frondes.
Neu propius tectis taxum sine, neve rubentes
Vre foco caneros, alæ neu crede paludi:
Aut ubi odor cœni grauis, aut ubi concava pulsu
Saxa sonant, vocisque offensa resultat imago.*

Si vera est fama. Si credendum est apes posse terras effodere. E leui rimosa cubilia limo. Alij Es leui legunt. Vnus tamen sensus est. Nam hoc dicit, Quod illæ nimio labore perficiunt, tu è leui vngue rimosa, cubilia circumfouens limo, etiam raras frondes superiniyce. Quod ideo fit ne vel limus crepet, vel cavernæ aut sole penetrentur aut frigore. Taxum sine. Venenatam arborem. Ipse in bucolicis, Sic tua cyrneas fugiant examina taxos. Mel enim pessimum exinde gignitur. Rubentes caneros. Odore enim ipso pereunt. Rubentes autem cum vruntur: non quia per naturam sint huius coloris. Alæ neu crede paludi. Ne facile mergantur. Vt quisque offensa. Resonat Echo repercussa: quam apes vehementer horrere manifestum est.

*Quod superest, ubi pulsam hyemem sol aureus egit
Sub terras, calumque æstiuæ luce reclusit:
Ille continuo saltus, syluâsque peragrat:
Purpureâsque metunt flores, & flumina libant
Summa leues: hinc nescio qua dulcedine late
Progeniem, nidôsque fouent: hinc arte recentes
Excudunt ceras, & mella tenacia figunt.*

Pulsam hyemem sol aureus egit. Secundum Physicos: qui dicunt quo tempore hic hyems est, æstatem esse sub terris: & versa vice cum hic æstas, illic hyems. Quod etiam Lucretius exequitur. & trahit in argumentum putealem aquam, quæ ætate frigidissima est: hyeme vero calidissima. Metunt flores. Secant. Vnde & messorum dicti sunt. Sanè meto, metis, facit præteritum perfectum messui. Hinc. Ex floribus scilicet, ex quibus primo mel, mox pullos efficiunt. Nescio qua dulcedine late. Quadam arcana ratione naturæ. Mella tenacia figunt. Quia cum inuersi sunt faui, mel tamen inde non funditur. Vnde ait Tenacia. quæ in resupinatis fauis coherent.

*Hinc ubi iam emissum caueis ad sydera celi
Narè per æstatem liquidam suspexeris agmen,
Obscuramque trahi vento mirabere nubem,
Contemplator: aquas dulcis, & frondea semper
Tecta petunt: huc tu inssos asperge saporis,
Trita meliphylla, & cerinthe ignobile gramen:
Tinnitûsque cie, & matris quate cymbala circum:
Ipse confidens medicatis sedibus, ipse
Intima more suo sese in cunabula condent.*

Caueis Aluearibus. Æstatem liquidam suspexeris agmen. Per ver serenum. Contemplator. Pro intueri, nam tempus futurum pro præsentis posuit ab imperatio modo. Aquas dulcis & frondea semper. Propter hoc ait supra, Et tenuis fugiens per gramina riuus, Palmaque vestibulum. Trita meliphylla. Varro hanc herbam apiastrum dicit in primo libro operis rustici. Cerinthe ignobile gramen. Vile, ubique nascens. Matris cymbala. Quæ in eius tutela sunt, ideo quod similia sunt hemicyclis celi, quibus cingitur terra, quæ est mater deorum. More suo. Naturali ratione, cuius causa non redditur. Quis enim nouit cur æris sono redeant in aluearia? licet ipse paulo post dicit, Crepitantiaque ærafecuta, Dictæo celi regem pauere sub antro.

*Sin autem ad pugnam exierint (nam sepe duobus
Regibus incessit magnis discordia motu)
Continuòque animos vulgi, & trepidantia bello*

A Corda, licet longè præsciscere, namque morantes
 Martius ille aris ranci canor increpat, & vox
 Auditur, fractos sonitus imitata tubarum.
 Tum trepida inter se coeunt, pennisque coruscant,
 Spiculâque exacuum rostris, aptantque lacertos,
 Et circa regem, atque ipsa ad pratoria dense
 Miscentur, magnisque vocant clamoribus hostem.
B Incessit, Ingruit, inuasit, Alibi, Incessi muros, ignes ad tecta volare. Et incessit regibus, figuratū
 est: nam incessit reges dicimus. Trepidantia bello Corda. Alacritate pugnandi: non timore. Alibi,
 Exultantiaque haurit Corda paucor pullans. Morantes. Tardè incedentes. Fractos. Collisos. Tre-
 pide coeunt. Festinant inter se in aluearibus. Pennisque coruscant. Quemadmodum scuta milites
 commouent. Vocant clamoribus hostem. Prouocant.

Ergo ubi ver nocte sudum, camposque patentes,
 Erumpunt portis: concurritur: aethere in alto
 Fit sonitus: magnum miste glomerantur in orbem,
 Præcipit: sique cadunt, non densior aere grando.
 Nec de concussa tantum pluit ilice glandis.
 Ipsi per medias acies, insignibus alis
C Ingentes animos angusto in pectore versant,
 Vsq̄ adeo obnixi non cedere: dum grauis aut hos,
 Aut hos, versa fuga victor dare terra coegit.

Ver nocte sudum. Serenum post pluias, vt, Per sudum rutilare vident. Camposque patentes. Idest
 per aerem puram & liquidum, non nubibus clausum: & ita aer, campus est apum, vt mare nau-
 uium, hominum solum. Ipse in quinto, Subtrahiturque solum. Glomerantur in orbem. More bel-
 lantium. Non densior aere grando. In aliis enim bellis victi tantum pereunt: in certamine verò
 apum etiam victores. Nam dicturus est, Animasque in vulnere ponunt. Tantum pluit ilice gland-
 is. Erit nominatiuus hæc glans, Ingentes animos. Staius. Maior in exiguo regnabat corpore virtus.

D Homerus, *μῆτις ἢ ἰλίου δὲ πῆρας ἀνδρῶν ἄνευ χυθῆτος.*
 Hi motus animorum, atque hæc certamina tanta
 Pulueris exigui iactu compressa quiescunt.
 Verum, ubi auctores acie renocaueris ambos,
 Deterior qui visus, eum, ne prodigus obsit,
 Dede nec: melior vacua sine regnet in aula.
 Alter erit maculis, auro squalentibus ardens:
 (Nam duo sunt genera) hic melior, insignis & ore,
E Et rutilis clarus squamis: ille horridus alter
 Desidia, latâque trahens inglorius aluum.

Pulueris exigui iactu. Quia cum puluerem viderint, sperant tempestatem futuram, quæ eis
 plurimum nocet. Deterior qui visus. Peior à malo dicitur: deterior à meliore. Prodigus. Non mella
 conficiens, sed mella conlumens. Ideo autem regem solum præcipit occidendum quia eo amif-
 so suus dissipatur exercitus. Nam Vt binæ regum facies, ita & corpora plebis. Squalentibus.
 Splendentibus: quod à squamis venit, vt, Squamis auroque trilecem. Nam si à squallore est,
 sordidum significat, vt, Squalentem barbam.

F Vt binæ regum facies, ita corpora gentis,
 Namque alia turpes horrent, ceu puluere ab alto
 Cum venit: & terram sicco spuit ore viator
 Aridus: elucent alia, & fulgore coruscant
 Ardentes auro, & paribus lita corpora guttis.
 Hæc potior soboles: hinc cali tempore certo

*Dulcia mella premes, nec tantum dulcia, quantum
Et liquida, & durum Bacchi domitura saporem.*

Terram secco spuit ore viator. Aut in terram: aut, re vera terram, propter puluerem, *Paribus lita corpora gustu.* Similibus, id est aureis habentes distincta corpora. Nam lita, est illita, distincta. *Potior soboles.* Ad mella scilicet procreanda. *Cali tempore curia.* Et cum oriuntur Pleiades, & cum occidunt: id est verno & autumnno. *Dulcia mella.* Non est iuperfluum epitheton. Nam ideo ait dulcia, quia etiam sunt amara, vt Corsicana, sicut in bucolicis diximus. *Liquida.* Defecata sine sordibus: non quæ fluunt, nam mala sunt. *Durum Bacchi domitura saporem.* Apta mulso. Bene autem ait durum saporem: quia maiores vina asperissima mellis dulcedine temperabant.

*At cum incerta volant, cæloque examina ludunt,
Contemnitque fauos, & frigida tecta relinquunt:*

Instabiles animos ludo prohibebis inani:

Nec magnus prohibere labor, tu regibus alas

Erripe: non illis quisquam cunctantibus altum

Ire iter, aut castris audebit vellere signa.

Frigida tecta. Melle vacua, inoperosa contra, Feruet opus, è contra Terentius: *Nimirum hic homines frigent.* *Instabiles animos.* Suadentes inanem vagandi licentiam. *Quisquam.* Subaudi militum: aut certe quisquam de exercitu. *Altum ire iter.* Aut ludendo in altum volare, aut in bella procedere, alias non audebit.

Inuitant croceis balantes floribus horti:

Et cretos firum, atque auium, cum falce saligna

Hellepontiaci seruet tutela Priapi.

Ipsè thymum, pinosque ferens de montibus altis,

Tecta serat lato circum, cui talia cura:

Ipsè labore manum duro, erat, ipse feraces

Figat humo plantas, & amicos irriget umbres.

Croceis floribus horti. Tam odoris optimi quam coloris: non enim dicit illic crocum solum esse debere. *Falce saligna.* Facta de salice: quasi in simulachro ligneo. *Hellepontiaci seruet tutela Priapi.* Non dicit Priapum illic esse debere, sed præcipit tales esse hortos: vt mereantur deum habere custodem. Hic autem Priapus fuit de Lampſaco ciuitate Hellepontide qua pulsus propter virilis membri magnitudinem, post in numerum deorum receptus, meruit numen esse hortorum. De hoc Horatius. *Nam furor dextra coerces.* *Obscanti que rubor porrectus ab inguine patris:* *Est importunas volucres in vertice arundo Terre fixa.* Dicitur autem præesse horti propter eorum fecunditatem, nam cum alia terra semel creet aliquid, horti nunquam sine fructu sunt. *Ipsè thymum.* Diligens rusticus, & cultor hortorum. *Erige: inbret.* Id est aquas. *Iuuenalis, in tenuis plantas facili diffunditur haustu.*

Atque equidem, extremo ni iam sub fine laborum

Vela traham, & terris festinam aduertere proram:

Forſitan & pingues hortos qua cura colendi

Ornaret, canerem: bisferique rosaria Pesti:

Quoque modo potis gauderent in yba riuus,

Et virides apioripatorius que per herbam

Cresceret in ventrem cucumis: nec sera comantem

Narcissum, aut flexi tacuissem vimen acanthi,

Pallentisque hederas, & amantes littora myrtos.

Vela traham: & terris festinam aduertere proram. Illam allegoriam respicit qua est vsus in primo, *Ades, & primi lege littoris oram.* Item, *Pelagòque volans da vela patenti.* *Pingues hortos.* Fecundos. *Bisferique rosaria Pesti.* Pestum oppidum est Calabria, in quo vno anno bis nascitur rosa. *Cresceret in ventrem cucumis.* In curuaturam. Ideo autem sic qui per herbam, nam rectus crescit si pendeat. Sane hic cucumis huius cucumis declinatur, sicut agilis, secundum idoneos. Nam neoterici huius cucumeris dixerunt: sicut puluis pulueris. *Nec sera c. n.* Sero flores habentem. *Nanque*

A Namque sub OEbalia memini me turribus altis,
 Qua niger humectat flauentia culta Galefus,
 Corycium uidisse senem: cui pauca relicti
 Iugera ruris erant, nec fertilis illa iuuenis,
 Nec pecori opportuna seges, nec commoda Baccho.
 Hic rarum tamen in dumis holus, albaque circum
 Lilia, verbenasque premens, vescumque papauer,
 Regum aquabat opes animis: seraque reuertens
 Nocte domum, dapibus mensas onerabat, inemptis.
 B Primitus vere rosam, atque autumnno carpere pomis,
 Et cum tristis hyems etiam nunc frigore saxa
 Rumperet, & glacie cursus frenaret aquarum:
 Ille comam mollis iam tum tondebat acanthi,
 Æstatem increpitans seram, Zephyrosque morantes.

C OEbalia turritus altis. OEbalia ipsa est Laconia: vnde de Castore & Polluce ait Statius, OE-
 bolidae fratres. Galefus vero fluvius est Calabriae, qui iuxta ciuitatem labitur Tarentinam, in qua
 se hortos optimos vidisse commemorat. OEbalia autem turres ait quas condiderant hi qui de
 OEbalia venerant. Nam vt etiam in tertio Aeneidos diximus, Lacones diu bello attriti ab Atheni-
 ensibus, & inopiam timentes virorum, præceperunt vt virgines eorum, cum quibuscumque
 concumberent, quo facto cum post victoriam iuuenes de incertis parentibus nati erubescerent
 originem suam (nam & Partheniatae appellabantur) duce Phalanto octauo ab Hercule nauigijs
 profecti venerunt ad oppidum Calabriae, quod Taras Neptuni filius condiderat: & id auctum
 habitauerunt. Corycium vidisse senem. A Sicilia. Corycos enim ciuitas est Ciliciae, in qua an-
 trum illud famosum pene ab omnibus celebratum. Et per transitum tangit historiam memora-
 tam à Suetonio. Pompeius enim victis piratis Cilicibus, partim ibidem, partim in Græcia, partim
 in Calabria agros donauit. Vnde Lucanus, An melius figent piratae magne coloni. Male autem
 quidam Corycium proprium asserunt esse nomen, cum sit appellatiuum eius qui more Corycio
 hortos excoluit. Quod etiam Plinij testimonio comprobatur. Vidisse senem. Ordo est, Memini
 D vidisse. dicimus autem & memini videre. Terentius, Memini videre, quo equior sum Pamphylo se
 se illam in somnis. Relicti. Deserti atque contempti. Quis enim agrum non sperneret nulli rei
 aptum, non vitibus, non frumentis vel pascuis? Rarum holus. Id est panctile. Vescumque papauer.
 Quo vescimur. Nam est aliud lethæum quo non vitimur, nam vefcas salicum frondes aliter di-
 ctum est. Regum equabas o. a. Bene animis, non potestate: quia regum more cibus non compar-
 atis utebatur. Frigore s. r. Vnus est enim, vt diximus, effectus & caloris & frigoris. Glacie cursus
 frenaret aquarum. Mira varietas. Nam supra ait, Concresecunt subitæ currenti in flumine crusta.
 Æstatem increpitans seram. Tarde venientem, quum ille iam eius carperet fructus.

E Ergo apibus satis idem, atque examine multo
 Primitus abundare, & spumantia cogere pressis
 Mellasauis: illi tilia atque vberima pinus:
 Quotque in flore nouo pomis se fertilis arbor
 Induerat, totidem autumnno matura tenebat.
 Ille etiam seras in versum distulit vltimos,
 Eduramque pyrum, & spinos iam pruna ferentes,
 Iamque ministrantem platani potantibus umbras.
 Verum hoc ipse equidem spatius discclusus iniquis
 F Prætereo, atque alit post commemoranda relinquo.

Ergo apibus satis idem, atque examine multo. Ne sine causa hortos descripsisse videretur. Illi
 tilie atque vberima pinus. Illi, vberima felicitet: Nam per naturam & tilia & pinus steriles esse
 dicuntur. Seras, Maiores: quod nimis difficultatis est. In versum. In ordinem, vt, Triplici pubes
 quam Dardana veru Impellunt. Distulit. Transtulit. Nam mutauit præpositionem. Eduram. Ni-
 mium duram, validam. Et spinos iam pruna ferentes. Prunorum arbor vocatur spinus, genere ma-
 sculino. Nam sentes, has spinas dicimus. Spatius iniquis. Angustis, vt, Spatioque subit Sergestus

iniquo. Et dicit se carminis breuitate constrictum hortos plenius non posse describere. *Alit.* A Gargilium Martialem significat.

Nunc age, naturas apibus, quas Iuppiter ipse
Addidit, expediam: pro qua mercede canoros
Curetum sonitus, crepitantiaque æra secuta,
Dictæo celi regem pauere sub antro.
Sola communes natos, consortia tecta
Vrbis habent, magnisque agitant sub legibus animum:
Et patriam sola, & certos nouere penates:
Venturaque hyemis memores, æstate laborem
Experientur, & in medium quesita reponunt.

Naturas apibus quas Iuppiter ipse Addidit. Naturas pro moribus posuit. Addidit autem, aut dedit: aut re vera addidit. Necesse enim est eas etiam ante habuisse mores aliquos proprios. Pro qua mercede canoros. Ordo est, Expediam naturas apum: quæ canoros curetum sonitus crepitantiaque æra secuta, Dictæum celi regem pauere sub antro. Pro qua mercede. Id est gratia vel labore. Sole communes natos, consortia tecta Vrbis habent. Nam ut etiam Donatus dicit, tragicum est, & ultra carmen Georgicum si accipiamus, pro qua mercede, exclamationem esse: ut sit, pro quanta hoc mercede fecerunt? scilicet ut Iouem alerent: quem Ops Saturni vxor Curetibus, Coribantibus, & Idæis dactylis custodiendum dedit, in monte Cretæ Dictæo: ne eum Saturnus consumeret, ut filios omnes solebat. Quod ideo fingitur, quia Saturnus, ut diximus, temporum deus est, quæ in se reuoluuntur in æternum. Tunc itaque apes æris secutæ ionum, Iouem melle aluisse dicuntur: pro qua re eis postea præstitit Iuppiter, ut haberent liberos sine vilo concubitu. Sola communes natos. Plato in libris quos *deĩ πολιτας* scripsit, dicit amori reipublicæ esse nihil præponendum. Omnes præterea & vxores & liberos, ita nos tanquam communes habere debere: ut charitas sit non libido confusa. Quod præceptum dicit nullum præter apes seruare potuisse. Magnis legibus. Id est æternis, nunquam mutabilibus. Iisdem enim legibus semper vtuntur: nec eas, ut homines, sæpe commutant. Nouere penates. Charissima habent. ut, Hic inter flumina nota, id est chara. In medium quesita reponunt. Quesita & parta in commune conseruant. Ipse alibi, In medium quærebant.

Namque alia victu inuigilant: & federe pacto
Exercentur agris: pars intra septa domorum
Narcissi lachrymam, & lentum de cortice gluten
Prima fauis ponunt fundamina, deinde tenaces,
Suspendunt ceras: alia spem gentis adultos
Educunt foetus: alia purissima mella
Stipant, & liquido distendunt nectare cellas.
Sunt quibus ad portas cecidit custodia sorti:
Inque vicem specularunt aquas, & nubila cæli:
Aut onera accipiunt venientum: aut agmine facto
Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent.
Feruēt opus: redolentque thymo fragrantia mella.

Vitæ. Victui. Federe. pacto, ut vicissim in aluearibus, vel in agris laborent. Narcissi lachrymam. Narcissi humorem. Quod autem ait Narcissi lachrymam, alludit ad fabulam: quia, ut diximus, de puero est conuersus in florem. Prima fauis ponunt fundamina. Græce *εστωλω* locant, duriore cera, quæ vix ferro potest frangi, quam colligunt de gummi arborum, & rasis lapidibus. vnde paulo post dicet, Sæpe etiam duris errando in cotibus alas Attribuere. Tenaces ceras. Mella retinentes. Adultos educunt foetus. Educendo adultos faciunt. Cecidit custodia sorti. Ex sorte. Nam aduerbium est, quod traxit a militia. Legimus enim, Partibus æquabat iustis, aut sorte trahebat.

Ac veluti lentis Cyclopes, fulmina massis
Cum properant, alij taurinis follibus auræ:

Accipiunt

A Accipiunt, redduntque: alij stridentia tingunt.
 Aera lacu: gemit impositis incudibus Aetna.
 Illi inter sese magna vi brachia tollunt
 In numerum, versantque tenaci forcipe ferrum.
 Non aliter (si parua licet componere magnis)
 Cecropias innatus apes amor urget habendi.
 Munere quanque suo: grandaeuis oppida cura:
 Et munire fauos, & Dædala fingere tella.
 At fesse multa referunt se nocte minores,
B Crura thymo plena: pascuntur & arbuta passim,
 Et glaucas salices, castamque, crocumque rubentem,
 Et pinguem tiliam, & ferrugineos hyacinthos:

Ac veluti lentis Cyclopes fulmina. Comparatio ad festinationem pertinens solam. Cecropias. Id est Athenienses a rege Cecrope Atticæ, vbi optima mella nascuntur. In numerum. in ordinem. Innatus Initus. Urget. Premit. Grandaeuis oppida cura. Sicut senes muros tuentur, nec in bella prorumpunt. Dædala tella. Ingeniosa, vt, Dædala Circe. Crocumque rubentem. Sallustius in historiis ait, In qua crocum gignitur genere neutro secundum artem vsus est: hic poetice masculino, referens ad puerum, qui in hunc florem dicitur esse conuersus. Ferrugineos hyacinthos. Ferruginei, id est nigri coloris.

C Omnibus una quies operum, labor omnibus vnus.
 Mane ruunt portis: nusquam mora. rursus easdem
 Vesper ubi è pastu tandem decedere campis
 Admonuit: tum tella petunt: tum corpora curant.
 Fit sonitus: mussantque oras, & limina circum.
 Post ubi iam thalamis se composuere, siletur
 In noctem, seseoque sopor suus occupat artus.
D Nec vero à stabulis pluuia impendente recedunt,
 Longius, aut credunt, caelo aduentantibus Euris:
 Sed circum tuta sub mœnibus urbis aquantur,
 Excursusque breues tentant, & sepe lapillos,
 Vt cymba instabiles fluctu iactante saburræ,
 Tollunt: his sese per inania nubila librant.

Corpora curant. Se reficiunt, vt, Fessique & equos & corpora curant. Sane curare corpus, si de hominibus dicimus, & cibo & lauacro intelligimus, vel alterutro: si de apibus, tantum cibo accipimus. Sopor suus. Ipsi aptus, nam ideo suus quia altum desinunt pro natura mellis, vt ipse alibi: melle soporatis frugibus offam. Sed melius, suus, pro exiguitate corpusculi sui. Aut credunt caelo. Scilicet suos volatus. Aquantur. Aquam hauriunt ex vicino. Instabiles. Fluctuantes, id est iactante fluctu, stabiles ne sint.

E Illum adeo placuisse apibus mirabere morem,
 Quod nec concubitu indulgent: nec corpora segnes
 In venerem soluunt, aut foetus nixibus edunt:
 Verum ipsa è foliis natos & suauibus herbis
F Ore legunt, ipse regem, paruosque quirites
 Sufficiunt, aulæque, & cerea regna resigunt.
 Sæpe etiam duris errando in coribus alas
 Attriuere, ultroque animam sub fasce dedere:
 Tantus amor florum, & generandi gloria mellis.
 Ergo ipsas quanuis angustus terminus aui.
 Excipiat (neque enim plus septima ducitur aetas)
 At genus immortalæ manet: multosque per annos

Stat fortuna domus, & aui numerantur auorum.

Concubitu. Pro concubitu. Nam indulgeo illi dicimus. *Nec corpora segnes In venerem solunt.* Id est, in libidinem non resoluuntur. *Perfius, Ille in Venerem parvis Nixibus.* Partibus, à nitendo. Vnde & enixa dicimus. *Refigunt. Figunt. Sub fasce.* Sub onere. vt, Iniuisto sub fasce viam, dicit Cicero. *Tantus amor florum.* Supra de equis. *Tantus amor laudum: tantæ est victoria cura.* *At genus immortale manet.* Genus manet, scilicet per successionem. *Domus. Familia.* vt, Da propriam Tymbræ domum.

*Præterea regem non sic Ægyptus, & ingens
Lydia, nec populi Parthorum, aut Medus Hydaspes
Obseruant: rege incolumis, mens omnibus vna est:*

*Amisso, rupere fidem: constructaque mella
Diripuerunt ipsæ: & crates soluere fauorum.
Illo operum custos: illum admirantur, & omnes
Circumstant fremitu denso, stipantque frequentes:*

*Et sæpe attollunt humeris, & corpora bello
Obiectant, pulchramque petunt per vulnera mortem.*

Medus Hydaspes. Fluius Mediæ. De his autem gentibus Salustius dicit, *Adco illis ingenta est sanctitas regy nomini.* Quas tamen apes dicit amore circa regem superare Virgilius. *Obseruant.* Venerantur. *Alias obseruare est callide aduertere.* Terentius, *Obserues, filium, quid agat, quid cum illis consilij capies.* *Mens omnibus vna est.* Id est concordanter operantur & viuunt. *Diripere ipsæ.* Quæ etiam ipsæ animam colligendo melle impendere confueuerunt. vt, Vltraque animam sub falce dederunt. *Stipantque frequentes.* Quasi quodam satellitio ambiunt. *Sæpe attollunt humeris.* Aetate scilicet festum. *Pulchram mortem.* Gloriosam: quippe quæ pro rege suscipitur. *Traxit autem hoc de Celtiberorum more,* qui vt in Salustio legimus, se regibus deuouent, & post eos vitam refutant.

*His quidam signis atque hæc exempla secuti,
Esse apibus partem diuinae mentis, & haustus
Æthereos dixere: Deum namque ire per omnes
Terrasque, tractusque maris, cælumque profundum,
Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum,
Quemque sibi tenuis nascentem arcescere vitas:
Scilicet huc reddi deinde, ac resoluta referri
Omnia: nec morti esse locum, sed viua volare
Syderis in numerum atque alto succedere calo.*

His quidam signis atque hæc exempla secuti. Locum hunc plenius est executus in sexto, quem hoc loco breuiter colligit, vt probet etiam apes partem habere diuinitatis. Namque omnia animalia ex quatuor elementis & diuino spiritu constare manifestum est. Trahunt enim à terra carnem, ab aqua humorem, ab aere anhelitum, ab igne feruorem: à diuino spiritu ingenium. Quod quia est in apibus sicut etiam in hominibus (namque metunt, cupiunt, dolent, gaudent: quæ probantur ex his quæ faciunt: dimicant enim, colligunt flores, prouident pluuias) fateamur necesse est etiam apes partem habere diuinitatis. Vt autem hoc exemplis, id est rebus similibus comprobaret, Lucretium secutus est: qui dicit ea quæ inter se probare non possumus, à similibus comprobanda: ventumque docet esse corporalem, non quod eum tenere vel cernere possumus, sed quod eius similis aquæ effectus est, quam corporalem esse manifestum est. *Haustus æthereos.* Diuinos spiritus. *Deum namque ire per omnes.* Ipse in sexto, Cælum ac terras campoque liquentes spiritus intus alit. *Lucanus, Iuppiter, est quodcumque videt, quocumque moratur.* *Hinc pecudes.* Hinc, id est ex deo, ex diuino spiritu sumunt omnia: cum nati cœperint, vitam: cæterum corpus ex quatuor elementis est, vt diximus. *Scilicet huc reddi.* Sine dubio etiam cuncta dissolui & redire rursus in originem suam necesse est. *Locum mori.* Id est perditioni. Nihil est enim quod perire funditus possit, cum sit in rebus, id est omne in quod redeunt vniuersa resoluta. Res autem hæc quæ mors vocatur, non est mors: quippe quæ nihil perire facit, sed resolutio. Vnde mire à plerisque bene interitus dicta est, quasi interueniens, & multarum rerum connexionem resoluens. *Lucretius: Continuo hoc mors est illius quod suis ante conuexio.*

Si quando

A
*Si quando sedem augustam, servataque mella
 Theauris relines, prius haustus sparsus aquarum
 Ore foue, fumosque manu præterde sequaces.
 Bis grauidos cogunt foetus: duo tempora messis.
 Taygete simul os terris ostendit honestum
 Pleias, & Oceani spretos pede reppulit amnes:
 Aut eadem sydus fugiens vbi piscis aquosi,
 Tristior hybernas cælo descendit in undas.*

B
Si quando sedem augustam. Id est aluearii. Et proprie Augustum est tectum augurio consecratum. Abusue nobile, quasi maiestatis plenum. *Theauris.* Id est repositionibus: ac si diceret apothecis. *sparsus.* Spargens. Participium et pro participio. *Ore foue.* Ipso haustu scilicet. Et hoc dicit, Spargendo aquam imitare pluuiam. Alij Ore faue legunt, vt sit tace. etiam ipse in quinto. Ore fauete omnes. Horatius. *Fauete linguis.* *Fumosque manu præterde.* Fumum etiam præfer. Quibus rebus cum terræ illæ discesserint. impune poteris mella colligere. *Fumos sequaces.* Quippe apum persecutores. vt. Maleæque Teuacibus vndis. *Bis grauidos cogunt foetus.* Gemina est fecunditas mellis. *Duo tempora messis.* Id est fructus. Iuuenalis, *Veram deprendere messem Si libet. Taygete simul os.* Taygete vna est de Pleiadibus septem, vt autem etiam supra diximus, bis mel præcipit colligendum, orientibus Pleiadibus, id est verno: item quum occidunt, autumnali scilicet tempore. *Oceani amnes.* Homeri est, *ὄκεανὸς ἄμνες.* Amnes autem bene ait, quia in morem fluminis eius fluente reditura prorumpunt. *Aut eadem sydus.* Australem piscem significat, qui aquarum vndam ore suscipit. Vnde & *Aquosi* addidit. Tunc enim piscis hic oritur quo tempore Pleiades occidunt, *Tristior.* Vel propter occalum, vel propter propinquantem iam hyemis asperitatem.

D
*Illis ira modum supra est: læsæque venenum
 Morsibus inspirant, & spicula cæca relinquunt
 Affixæ venis, animasque in vulnere ponunt.
 Sin duram metues hyemem, parcesque futuro,
 Contusosque animos, & res miserabere fractas:
 Aut suffire thymo, cerasque recidere inanes
 Quis dubitet: nam sepe sanos ignotus adedit
 Stellio, lucifugis congesta cubilia blattis:
 Immunisque sedens aliena ad pabula fucus:
 Aut asper crabro imparibus se immiscuit armis:
 Aut durum tinea genus: aut inuisa Minerva
 In foribus laxos suspendit aranea casses.
 Quo magis exhausta fuerint, hoc acrius omnes
 Incumbent generis lapsi sarcire ruinas:
 Complebuntque foros, & floribus horrea texent.*

E
Illis ira modum supra est. Excedunt modum. nam cum suo interitu irascuntur. *Spicula cæca.* Breuia. quæ possunt latere. *In vulnere ponunt.* Non suo sed à se illato. & Amphibolicos, dictum est, vt cum Turni iniuria matrem adnouit. quam inferebat: sed non quam inferebant validiores. Item Salustius. *Iniuria validorum.* scilicet quam inferebant validiores. *Parces futuro.* Scilicet tempore. *Contusos animos.* Contractos. *Res miserabere fractas.* Id est afflictas. *Suffire thymo.* Id est fumigare: vt exinde inimica illis animalia fugiant. *Cerasque recidere inanes:* dum sine melle sunt ceræ. hoc dicit, si nihil habuerint in aluearibus vel te tollente, vel exedentibus prauis animalibus, apibus minutatim incisam ceram ministra. *Stelliones vero & cætera,* thymi fumo ab eis repelle. *Ignotus.* Ignobilis, vel ex improbitate veniens. *Adedit.* Consumpsit. *Lucifugis blattis.* Per noctem vagantibus. *Immunisque fucus.* A labore scilicet: ventri tantum indulgens. *Imparibus armis.* Inæquali consilio. Nam apes laborantes consumit. Alibi, Et quærere conscius arma. Id est consilium. *Foribus suspendit aranea casses.* Virgilius quidem confundit: tamen sciendum maiores animal ipsum masculino genere appellasse: hic araneus: retia vero quæ faciunt, foeminino. *Inuisa Minervæ.* Ideo ait Minervæ inuisa, quod ab ea in hoc animal puella Lydia commutata est, cum deam lanificio prouocasset inferior.

Si vero (quoniam casu apibus quoque nostros
 Vita tulit) tristi languebunt corpora morbo:
 Quod iam non dubius poteris cognoscere signis:
 Continuo est agris alius color: horrida vultum
 Deformat macies: tum corpora luce carentum
 Exportant tectis, & tristia funera ducunt:
 Aut illa pedibus connexa ad limina pendent:
 Aut intus clausis cunctantur in adibus omnes,
 Ignaeque fame & contracto frigore pigra,
 Tum sonus auditur grauior, tractimque susurrant:
 Frigidus ut quondam syluis immurmurat Ausster,
 Ut mare sollicitum stridet restuentibus undis,
 Aestuat ut clausis rapidus fornacibus ignis.

Vita tulit. Vitæ longitudo, morborum creatrix. Sic in Bucolicis, O Lycida vini peruenimus. *Alius color.* Id est pallidus, quia dixit supra, Ardentes auro, & paribus lita corpora guttis. *Funera ducunt.* Cum exequiali scilicet pompa. Et ducere, proprie finem est. Persius, Nerco iam certia ducitur uxor. *Pedibus connexa.* Hinc multi dictas apes volunt, quod se pedibus inuicem tenent: licet crebrior sit illa opinio, quod sine pedibus primo esse dicatur. ut, Trunca pedum primo. *Tractim.* Sine intermissione iugiter. *Frigidus ut quondam syluis immurmurat Ausster.* Tres comparationes singulis impletæ versiculis de Homero translatae sunt, quas ille binis versibus posuit.

Hic iam Galbaneos suadebo incendere odores,
 Mellaque arundineis inferre canalibus vitro
 Hortantem, & fessas ad pabula nota vocantem.
 Proderit & tunc galla admiscere saporem,
 Arentesque rosas, aut igni pinguis multa.
 Defruta, vel psithia passos de vite racemos,
 Cecropiumque thymum, & graue olentia centaurea.

Hic iam Galbaneos. Id est cum hic processerit morbus, galbanus incendenda est, non ut supra dixit, thymus, mel etiam in aluearia medicatum, tamen inferendum: non ut supra ceræ inanes. *Galla e saporem.* Multi pilas cyparissi accipiunt. Est etiam flos in pratis. Plene hanc herbam, ut etiam supra, arborem scelicis mali exequitur. Nam dicit ubi creetur, qualis sit, quid possit.

Est etiam flos in pratis, cui nomen amello
 Fecere agricolæ: facilis quarentibus herba:
 Namque imo ingentem tollit de cespue syluam:
 Aureus ipse, sed in foliis, quæ plurima circum
 Funduntur, viola subluet purpura nigra.
 Sape deum nexis ornat a torquibus aræ:
 Asper in ore sapor: tonsis in vallibus illum
 Pastores, & curua legunt prope flumina Mella:
 Huius odorato radices incoque Baccho:
 Pabulaque in foribus plenis appone canistris.

Aureus ipse. Flos scilicet. *Viola subluet purpura nigra.* Mire ait subluet: ut ostendat purpurei coloris folia quodam virore esse perfusa. *Tonsis in vallibus illum.* Non syluosis. Vnde est contra, Intonsi montes. *Prope flumina Mella.* Mella fluius Gallia est, iuxta quem herba hæc plurima nascitur. Vnde & Amello dicitur, sicut etiam populi habitantes iuxta Lemannum fluium Alemanni dicuntur. Lucanus, Deseruere cauo tentoria fixa Lemanno.

Sed si quem proles subito defecerit omneis:
 Nec genus unde noua stirpis reuocetur, habebis.

Tempus

A
*Tempus & Arcadij memoranda inuenta magistri
 Pandere, quoque modo castis iam saepe iuuenis
 Insyncerus apes tulerit cruor: altius omnem
 Expediam prima repetens ab origine famam.
 Nam, qua Pellai gens fortunata Canopi
 Accolit effuso stagnantem flumine Nilum,
 Et circum pictis vehitur sua rura phaselis,
 Quaque pharetrata vicinia Persidis urget,
 Et viridem Aegyptum nigra fecundat arena,
 Et diuersa ruens septem discurrit in ora,
 Usque coloratis amnis deuexus ab Indis:
 Omnis in hac certam regio iacit arte salutem.*

Sed se quem proles subito defecerit omnis. Miro vsus est ordine. Nam primo ait quemadmodum animalia apibus inimica pellenda sint: deinde quibus medicaminibus morbo possit carere. nunc dicit penitus amissae qua possint ratione reparari. Tempus. Subaudi est nunc. Arcadij magistri. Aristaei. Castis iuuenis. Verberibus occisis. Bono autem sermone vsus est: nam caedi interdum occidi, interdum verberari significat. Insyncerus cruor. Vitiat, corruptus. Nam ideo verberantur vt exputrefacto cruore vermes creentur, vnde apes sint. Altius enim Expediam. Contra in Aeneide, sed summa sequar fastigia rerum. Sane sciendum Plinium dicere de bobus apes, de equis crabrones, de mulis fucos, de asinis vespas procreari. Pellai Canopi. Canopus ciuitas est iuxta Alexandriam, quam Alexander condidit instar chlamydis suae: qui fuit de ciuitate Macedoniae quae Appella nominatur. Canopus autem dicta est quasi canobus, a Canobo Menelai gubernatore illic sepulto. Phaselis, Breuibus nauiculis quibus vtuntur cum stagnauerit Nilus. Nigra fecundat arena, Nouum enim semper limum trahit, qui efficit fecunditatem. Vnde & Nilus dictus est quasi vna riuo, id est trahens. Nam antea Nilus latine Melo dicebatur. Iacit salutem: iacit pro habet, & ponit apum reparandarum salutem. Cicero, Iacta sunt fundamenta defensionis meae.

D
*Exiguus primum, atque ipso contractus in vsus
 Eligitur locus, hunc angustique imbrice tecti,
 Parietibusque premunt arctis: & quatuor addunt
 Quatuor a ventis obliqua luce fenestras.
 Tum vitulus bima curuans iam cornua fronte
 Queritur: huic gemina nares, & spiritus oris
 Multa reluctanti obstruitur: plagisque perempto
 Tusa per integram soluantur viscera pellem.
 Sic positum in clauso linguunt: & ramea costis
 Subiciunt fragmenta, thymum, castasque recentes.*

Ipsos contractus. Ad sustinendum tantum & coarctandum botis cadauer. Angustique imbrice tecti. Licet & hic imbrex lectum sit, melius tamen secundum Plautum, haec imbrex dicimus: Nanque ait, Fregisti imbrices meas num te dignam scetaris simiam. Obliqua luce fenestras. Quae ex obliquo lumen infundunt, vt in horreis cernimus. Multa reluctanti. Pro Multum, nomen est pro aduerbio. Soluantur viscera pellem. Liquefcunt & putrefiunt. Ramea fragmenta. De ramis fracta, id est fragmina ramorum. Dicimus autem & hic tamus & hoc ramale. Perius, Vt ramale vitae. Castasque recentes. Statim captas.

E
*Hoc geritur Zephyris primum impellentibus undas,
 Ante nouis rubeant quam prata coloribus, ante
 Garrula quam tignis nidum suspendat, hirundo.
 Interea teneris tepesactus in ossibus humor
 Aestuat, & visenda modis animalia miris,
 Trunca pedum primo, mox & stridentia pinnis,
 Miscentur, tenuemque magis, magis aera carpunt:*

Donec, ut astivus effusus nubibus imber.
 Erupere, aut ut nervo pulsante sagitta,
 Prima leues ineunt si quando praelia Parthi.

A

Zephyris primum impellentibus undas. Incipiente unda, vult hoc sub occasum hyemis fieri. Terneris repletas in ossibus humor. Vt pote bimii vituli in quo plurimum feruentis est sanguinis. Visenda modis animalia miris. Et quod ex cadauere nascuntur animalia, & quod apes ex vermibus procreantur. Trunca pedum. Id est sine pedibus. Et bene addidit primo. Nam postea tam pinnas quam pedes accipiunt. Pinnis miscetur. Inter se pinnarum leuitate conueniunt.

Quis deus hanc, Muse, quis nobis excudit artem?
 Vnde noua ingressus hominum experientia coepit?
 Pastor Aristæus fugiens Peneia tempe,
 Amissis (ut fama) apibus, morboque, fameque,
 Tristis ad extremi sacrum caput astuit amnis,
 Multa querens: atque hac affatus voce parentem,
 Mater Cyrene, mater, qua gurgitis huius
 Ima tenes: quid me praclara stirpe deorum
 (Si modo, quem perhibes, pater est Tymbræus Apollo)
 Inuisum satis genuisti: aut quo tibi nostri
 Pulsus amor? quid me coelum sperare iubebas?
 En etiam hunc ipsum vitæ mortalis honorem,
 Quem mihi vix frugum, & pecudum custodia solers
 Omnia tentanti extuderat: te matre relinquo.

B

Extulit. Studiose repperit. Ingressus. Exordia. Noua experientia. Nullo docente, ars per usum re-
 perta Pastor. Aristæus. Filius fuit Apollinis & Cyrenes filia Penei fluminis Thessalia: qui cum
 Eurydicen nympham vxorem Orphei vitare voluisset, & illa fugiens à serpente fuisset occisa,
 Nympharum iracundia cunctis animalibus perditis funditus & cunctis apibus, matris auxilium
 petiit. Extremi amnis. Id est summi, vnde nascitur, & sic dicimus. Proh Iupreme Iupiter, id est
 summe. Mater Cyrene, mater. Inuidiosum est nomine parentes vocare. Vnde est paulo post, Et te,
 crudelem nomine dicit. Sic in duodecimo in desperatione ait, Ruitque implorans nomine Tur-
 num. Gurgitis huius. Id est Penei fluminis. Inuisum satis genuisti. Si natus ex diis, inuisus est satis.
 Sic in primo Aeneidos, Nos tua progenies cœli quibus annuis arcē. Item: Quis te nate dea per
 tanta pericula casus Insequitur? Vitæ mortalis honorem. Bene honorem ait, quia arare, animalia
 pascere, apes etiam habere, erat honor. Nam in ingenti honore fuit rusticitas. Alibi, Non vllus
 Aratro Dignus honos. Custodia solers. Diligens & perita industria. Te matre relinquo. Ac si diceret.
 Sub ea perdo usum laboris, sub qua augere debueram.

D

Quin age, & ipsa manu felices erue sylvas:
 Fer stabulis inimicum ignem, atque interfice messes:
 Vre sata: & validam in vitas molire bipennem:
 Tanta mea si te ceperunt iacta laudis.
 At mater sonitum thalamo sub fluminis alii
 Sensit: eam circum Mulesia velleræ nympha
 Carpebant, hyali saturo succata colore,
 Drymoque, Xanthoque, Ligeaque, Phyllocoqueque,
 Casariem effusa nitidam per candida colla,
 Nesacq, Spioque, Thaliaque, Cymodoceque,
 Cydisippe, & flaua Lycorias, (altera virgo:
 Altera tum primos Lucina experta labores),
 Clioque, & Beroe soror, Oceanitides amba,
 Amba auro-pictis incincta pellibus amba,

E

F

Atque

A *Atque Ephyre, atque Opis, atque Asia Deiopea,
Et tandem positus velox Arethusa sagittis.*

Fœlices, Fertiles, F. r. Infer. Interfice missis. Secundum Pythagoram, qui habere animam dicit cuncta crecentia. Vnde & alibi. Aret ager vitio moriens. *In vites.* Contra vites. *Melire bipennem.* Ut eas succidas. *Tædia laudis.* Tædium est angor mentis & animi, non corporis inualetudo. *Sonitum thalamo sub fluminis alii.* Cur non etiam vocem audiuit? Scilicet quia in ima fluminis parte erat, lanificis occupata. *Milesia v. llera nymphae.* Pretiosa. Cicero, *Nam quid à Mileſis lanae publicæ abſtulerit? Hyaiſauro fucata colore.* Vitreo, viridi, nymphis apto. *Saturo autem Largo,* abundantanti: aut certe Tarentino, ab oppido Satureo. iuxta Tarentum enim sunt baphia, in quibus tingitur lana. *Drymoque Xanthique.* Hæ sunt, vt multi volunt, de quibus ait Iuno, *Sunt mihi bis septem præstanti corpore nymphæ.* Sed magis poetice conficta nomina accipiamus. Sane mira varietate vsus est: nam ne continuatio nominum posset creare fastidium, in aliis habitum, in aliis commemorat virginitatem, in aliis pulchritudinem. *Pictis incinctæ pellibus ambae.* Nebridæ habentes. sed hic venaticum est habitus: quem ideo Nymphis dat, quia multas eas legimus ex venatricibus factas. vt, Et tandem positus velox Arethusa sagittis. Notanda autem est figura honestissima facta ex repetitione sermonis. vt, *Oceaniides ambae, Ambæ auro pictis incinctæ pellibus ambae.*

B
C *Inter quas curam Chymene narrabat inanem
Vulcani, Martisque dolos, & dulcia furta:
Atque Chao deſos diuim numerabat amores,
Carmine quo capta dum fufis mollia perſa
Deuoluunt: iterum maternas impulit aures
Luclus Ariſtæi: vitreisque ſedilibus omnes
Obſtupere. ſed ante alias Arethufa ſorores
Proſpiciens, ſumma flauum caput occulit vnda,
Et procul: O gemitu non fruſtra exterrita tanto,
Cyrene ſoror, ipſe tibi tua maxima cura
Triftis Ariſtæus Penei genitoris ad vndam
Stat lachrymans, & te crudelem nomine dicit.*

Curam inanem. Definitio est amoris. *Vulcani Martisque dolos.* Secundum Donatum hic est distinguendum: vt *Dolos* ad Vulcanum: *Furia dulcia*, id est adulterium, referamus ad Martem: Scimus enim quod Sole indicante, Mars cum Venere deprehensus est, & per artem Vulcani est religatus catenis. *Atque Chao.* Et à Chao narrabat crebros amores deorum. *Summa flauum caput* exculit vnda. Mire per transitum veritatem tetigit. Namque Arethusa fons dulcia fluenta inter medios habet fluctus, *Cyrene ſoror.* Propter similitudinem potestatis, ait soror. Nam Cyrenes Theſaliæ: Arethusa vero de Elide. *Tua maxima cura.* Quem plurimum diligis. *Penei genitoris ad vndam.* Aut tui, genitoris aut honoris est. vt, Tybri pater.

E *Hinc percussa noua mentem formidine mater,
Duc age, duc ad nos, fas illi limina diuim
Tangere, ait: ſimul alta iubet diſcedere late
Flumina, qua iuuenis gressus inferret: at illum
Curuata in montis faciem circunſtetit vnda:
Accepitque ſinu vaſto, miſitque ſub annem.*

Noua formidine mater. Magna. vt, Polio & ipse facit noua carmina. *Fas illi limina diuim Tangere.* Vtroque enim deo parente nascebatur. ideo fas tangere ait.

F *Iamque domum mirans genitricis, & humida regna,
Speluncisque lacus clauſos, lucosque ſonantes,
Ibat, & ingenti motu ſtupefaclus aquarum,
Omnia ſub magna labentia flumina terra
Spettabat, diuerſa locis, Phafimque, Lycumque:
Et caput, vnde altus primum ſe erupit Enipeus:
Vnde pater Tyberinus, & vnde A liena fluenta,*

*Saxosumque sonans Hypanis, Mysusque Caiicus,
Et gemina auratus caurino cornua vultu
Eridanus, quo non alius per pingua culta
In mare purpureum violentior influit amnis.*

Speluncisque lacus clausos. Mirans, per omnia subaudimus. Lacus autem dicit fontium & fluuio-
rum receptacula. Hæc autem non sunt per poeticam licentiam dicta, sed ex Ægyptiis tracta
sunt sacris: nam certis diebus in sacris Nili, pueri de sacris parentibus nati, à sacerdotibus nym-
phis dabantur: qui cum adoleuissent, redditi narrabant lucos esse sub terris, & immensam aquam
omnia continentem, ex qua cuncta procreantur. Vnde est illud secundum Thaletam, Oceanum-
que patrem rerum. *Phasimque.* Fluuus Colchidis. *Lycumque.* Fluuus Asiæ. *Enipeus.* Thessaliæ
fluuius. *Pater Tyberinus.* Tyberis & Anio Italiæ sunt fluuij. *Saxosumque sonans Hypanis.* Ponti
fluuius. Et saxolum legendum est, non saxosus, ne sint duo epitheta: quod apud Latinos vitio-
sum est. *Mysusque Caiicus.* Qui per Mysiam labitur. *Eridanus.* Fluuus Italiæ, qui & Padus vocatur.
Purpureum autem nigrum ex altitudine accipimus. Nam Padus non in Rubrum mare, sed iuxta
Rauennam in Adriaticum cadit. Et purpureum Græcum est epitheton: mare rubrum etiam dixit
Homerus, *ἐρυθρὸν ἄρουρον*. Vnde apparet Victorinum hoc loco errasse, qui purpureum mare ru-
brum esse dixit, quod est iuxta Indiam.

*Postquam est in thalami pendentia pumice lecta
Peruentum, & nati stetus cognouit inanes
Cyrene, manibus liquidos, dant ordine fontes
Germanæ, tonsisque ferunt mantilia villis.
Pars epulis onerant mensas, & plena reponunt
Pocula: Pantheis adolescunt ignibus aræ.
Et mater, Cape Meonij Carchesia Bacchi:
Oceano libemus, ait. simul ipsa precatur
Oceanumque patrem rerum, nymphasque sorores,
Centum que sylvas, centum que flumina seruant.
Ter liquido ardentem persudit nectare vestem:
Ter flamma ad summum tecti subiecta veluxit.
Omne quo firmans animum, sic incipit ipsa.*

Fletus inanes. His enim mouebantur rebus, quarum erat facilis reparatio, ideo inanes dixit.
Dant ordinem fontes. Rite secundum ordinem epularum. *Mantilia.* Quibus manus terguntur. *Plena
reponunt Pocula.* Iterant, sæpe offerunt. *Pantheis adolescunt ignibus aræ.* Id est ture. Arabicis odori-
bus. Adolescunt autem pro incenduntur. *Meonij Bacchi.* Lidij vini. *Carchesia*
autem poculorum sunt genera. *Oceano libemus, ait.* Quasi Nympha Oceano sacrificat. *O-
ceanumque patrem.* Secundum Thaletam, vt supra diximus. *Centum que sylvas, centum que flumina ser-
uant.* Aut ducentas esse dicit: aut finitus est numerus pro infinito. *Persudit nectare vestem.* Id est in
ignem vinum purissimum fudit: post quod quia magis flamma conualuit bonum omen ostendit.

*Est in Carpathio Neptuni gurgite vates
Caruleus Proteus: magnum qui piscibus æquor,
Et iuncto bipedum curru metitur equorum.
Hic nunc Emathie portus, patriamque reuisit
Pallenen: hunc & nympha veneramur, & ipse
Grandæus Nereus: nouit namque omnia vates,
Quæ sint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur.
Quippe ita Nepruno visum est, immania cuius
Armenta, & turpes pascit sub gurgite phocas.*

Est in Carpathio Neptuni gurgite vates. Carpathos, insula contra Ægyptum, à qua vicinum pe-
lagus Carpathium appellatum est. Hic aliquando regnavit Proteus relicta Pallene ciuitate Thes-
saliæ, ad quam tamen reuersus est postea: quod ostendit hoc loco, dicens, Patriamque reuisit
Pallenen.

melius hic obex, quam hæc obex dicimus. *Auersum à lumine.* Paululum obliquum à lumine. Et sciendum Proteum temporalem suscipere diuinitatem, alioquin potuit Aristæum cognoscere latitantem.

*Iam rapidus torrens sitientes Sirius Indos
Ardebat caelo, & medium sol igneus orbem
Hauserat: arebant herba, & caua flumina siccis
Faucibus ad limum radij tepesfacta coquebant:
Cum Proteus consueta perens è fluctibus antra
Ibat, eum vasti circum gens humida ponti
Exultans, rorem late dispergit amarum.
Sternunt se somno diuerso in litore Phoca.
Ipse (velut stabuli custos in montibus olim,
Vesper ubi è pastu vitulos ad tecta reducit:
Audi que lupos acunt balatibus agni)
Confedit scopulo medius, numerumque recenset.*

Iam rapidus. Hic distinguendum propter duo epitheta. *Sirius* autem stella est in ore Canis, per quam nimios ætus accipimus. *Sitientes Indos.* Populos subfolanos. *Caua flumina.* Alra. Lucanus, *Deseruere cauo tentoria fixa Lemanno.*

*Cuius Aristæo, quoniam est oblata facultas,
Vix defessa senem passus componere membra,
Cum clamore ruit magno, manicisque iacentem
Occupat, ille sua contra non immemor artis,
Omnia transformat sese in miracula rerum,
Ignemque, horribilemque feram, fluuiumque liquentem.
Verum ubi nulla fugam reperit fallacia, victus
In sese redit: at que hominis tandem ore locutus:
Nam quis te iuuenem confidentissime nostras
Iussit adire domos: quidve hinc petis: inquit, at ille:
Scis Proteu, scis ipse: neque est te fallere cuiquam.
Sed tu desine velle, deum præcepta secuti
Venimus huc, lapsis questum oracula rebus.*

Vix defessa senem passus componere membra. Auiditatem exprimit tenere cupientis. Vnde eum contra matris præceptum cito in Proteum impetum fecisse dicit, per quod incontinentes animos hominū docet poeta. *Homini ore.* Humana scilicet voce. *Nam quis te iuuenem confidentissime nostras.* Id est quinquam. Hodie enim *Nam* particula postponitur, antea præponebatur. Terentius in Phormione. *Nam quæ est hæc anus à fratre egressa meo?* Proteu vocatiuus Græcus est, vt Orpheu. *Fallere cuiquam.* Alij quicquam legunt. Hoc autem dicit, Quum omnia noueris, desine aduentus mei causam velle cognoscere. *Deum præcepta.* Propter matrem hoc posuit nomen.

*Tantum effatus, ad hæc vates vi denique multa
Ardentes oculos intorsit lumine gaucio,
Et grauius frendens sic fatis ora resoluit:
Non te nullius exercent numinis ira:
Magna lucis commissa: tibi has miserabilis Orpheus
Haudquaquam ob meritum poenas (ni fata resistent)
Susciat: & rapta grauius pro continge sauit.*

Grauius frendens. Cum ingenti tumultu. *Non te nullius.* Id est non humilis, sed magni. *Magna lucis commissa tibi.* Id est magnorum scelerum est ista perfolutio. Et alij ita distinguunt, vt sit, à te commissa. Alij *Tibi has miserabilis Orpheus.* Non humile autem numen dicit Tiphonem, id est mortis vlticem, nam ideo Tiphone dicta est, quasi cui cura est *æris pæne*, id est mortis vltio.

A ultio. *Haud quaquam ob meritum.* Id est non tales quales mereris. Nam eius vxori causa mortis fuit. Inferret autem digna supplicia, nisi fata prohiberent: quibus fauentibus ita numinum minora infert: licet maiora non possit.

Illam quidem dum te fugeret per flumina praecepit,

Immanem ante pedes hydrum moritura puella

Servantem ripas alta non vidit in herba:

At chorus aequalis Dryadum clamore supremos

Implerunt montes: fletunt Rhodopeiae arces,

Altaque Pangea, & Rhesi Maevoria tellus,

Atque Getæ, atque Hebrus, atque Aethias Orithyia.

Ipsæ cana solans agrum testudine amorem,

Te dulcis coniux, te solo in litore secum,

Te veniente die, te decedente canebat.

B *Moritura puella.* Merito non vidit: quippe moritura. *Servantem ripas.* Tenentem, ut, Tantas servabat filia sedes. *At chorus aequalis Dryadum.* Ergo & Eurydice Dryas: & bono compendio eius prætermisit interitum. *Supremos montes.* Summos, ut, Proh supreme Iuppiter. *Rhodopeiae arces.* *Altaque Pangea.* Rhodope mons est Thraciæ sicut Pangea, *Rhesi Maevoria tellus.* Quæ postea Rhesus tenuit, & est Proleptis ex persona poetæ. Quo enim tempore Orpheus fuit, Rhesus necdum regnabat in Thracia. *Hebrus.* Fluvius Thraciæ gelidissimus. *Aethias Orithyia.* Atheniensis Nymphæ, quam Boreas in suum matrimonium rapuit. *Cana testudine.* Periphrasis citharæ, cuius vltus repertus est hoc modo. Quum regrediens Nilus in suos meatus varia in terris reliquisset animalia, relicta etiam testudo eius: quæ cum putrefacta esset, & nervi eius remansissent extenti intra corium, percussa à Mercurio sonitum dedit: ex cuius imitatione cithara est composita. *Agrum amorem.* Mœstum, deceptum, solo in litore. Deserto, in quo sine vxore morabatur.

Tenarias etiam fauces, alta ostia Divis,

Et caligantem nigra formidine lucum

Ingressus, mansæque adit, regemque tremendum.

Nesciæque humanis precibus mansuescere corda.

At cantu commotæ Erebi de sedibus imis

Umbra ibant, tenues simulacræque luce carentum.

D *Tenarias etiam fauces.* Tenarus Laconiae promontorium est circa finem Maleæ, ubi inferorum dicitur esse descensus. *Mansæque adit, regemque tremendum.* Hæc omnia ad laudem pertinent citharæ, qua fretus ista superavit. *Nesciæque humanis.* Ad exitum futuræ rei respexit, non ad principium. Nam primo meruit Eurydicen. *Erebi de sedibus imis.* De interioribus tenebris inferorum.

E *Quam multa in sylvis animæ se millia condunt*

Vesper ubi, aut hybernis agit de montibus imber.

Matres atque viri, de funtæque corpora vita

Magnanimùm heroum, pueri, innuptæque puellæ,

Impositæque rogis iuvenes ante ora parentum.

Quos circum limus niger, & deformis arundo

Cocytus, ardæque palus inamabilis unda

Alligat, & novies Stryx interfusa coerces.

F *Quin ipsa stupere domus, atque intima Lethi*

Tartara, caruleosque implexa criminibus angues

Eumenides: tenuitque inhians tria Cerberus ora:

Atque Ixionei vento rota constitit orbis.

Implexæ. Involutæ, implicatæ, ut, Ixionei vento rota constitit. Deest enim, & hoc dicit, cum vento suo rota constitit: id est cum causa volubilitatis quieuit.

Iamque pedem referens, casus evaserat omneis,

Reddita quo Eurydice superas veniebat ad auræ,

Pone sequens (namque hanc dederat Proserpina legem)

Cum subita incautum dementia cepit amantem;
 Ignoscenda quidem scirent, si ignoscere manes.
 Restitit: Eurydicenque suam iam luce sub ipsa
 Immemor heu, victusque animi respexit: ibi omnis
 Effusus labor, atque immitis rupta tyranni
 Fœdera, terque fragor stagnis auditus auernis.
 Illa, Quis & me, inquit, miseram, & te perdidit Orpheus?
 Quis tantus furor? en iterum crudelia retro
 Fata vocant, conditque natantia lumina somnus:
 Iamque vale, feror ingenti circumdata nocte,
 Inualidasque tibi tendens, heu non tua, palmas.

Incautum amantem. Epitheton amantis est. *Ignoscenda quidem scirent si ignoscere manes.* Participium sine verbi origine. non enim facit ignoior sicut nec triumphor, regnor. *Euridicenque suam iam.* Alii legunt: Iam luce sub ipsa. *Victusque animi.* Sic hoc loco dixit, O præstans animi. *Respexit.* Id est commisit in legem sibi datam. *Ibi omnis effusus.* Id est functus & frustratus. *Tyranni.* Id est Plutonis. *Terque fragor stagnis auditus auernis.* Quasi exultarent umbræ reditum Eurydices. *Lucanus dicit in Orpheo strepitum factum redeunte Eurydice ob hoc, quia gaudent à Luce reliquam Eurydicem, iterum sperantes Orpheæ manes. iterum crudelia retro Fata vocant.* *Ouidius: Bis raptur, vixitque semel. Natantia lumina.* In mortem reducta. *Inualidas palmas.* In umbræ tenuitatem redactas. *Heu non tua.* Quia supra dixit, Eurydicenque suam iam.

Dixit: & ex oculis subito, seu sumus, in auras
 Commistus tenues fugit diuersa: neque illum
 Prensantem nequicquam umbras, & multa volentem
 Dicere præterea vidit: nec portitor Orci
 Amplius obiectam passus transire paludem.
 Quid faceret? quò se raptâ bis coniuge ferret?
 Quo fletu manes, qua numina voce moueret?
 Illa quidem stygia nabat iam frigida cymba,
 Septem illum totos perhibent ex ordine menses
 Rupe sub æria, deserti ad Strymonis undam
 Fleuisse: & gelidis hac euoluisse sub antris,
 Mulcentem tigres, & agentem carmine quercus.

Fugit diuersa. Id est per diuersa. *Præterea.* Postea, vt. *Et Quisquam numen Iunonis adoret Præterea?* *Amplius obiectam passus transire paludem.* Mysticum cit. Dicitur enim bis eandem umbram euocari non licere. *Ex ordine.* Sine intermissione. *Deserti.* Asperi, inculti. *Strymon autem fluius est Thraciæ: circa quem ad extinguendum amoris morabatur calorem.* *Hæc, id est, talia qualia ipse commemorat.* *Agentem carmine quercus.* Id est mouentem.

Qualis populea mœrens Philomela sub umbra
 Amisos queritur fœtus, quos durus arator
 Obseruans nido implumes detraxit: at illa
 Flet noctem, yamque sedens miserabile carmen
 Integrat, & mœstis latè loca questibus implet.
 Nulla venus, nullique animum flexere hymenai.
 Solus Hyperboreas glacies, Tanaimque niualem,
 Arnaque Riphæis nunquam viduata pruinis
 Lustrabat, raptam Eurydicem, atque irrita Ditis
 Dona querens: spreta Ciconum quo munere matres,
 Inter sacra deum, nocturnaque orgia Bacchi
 Discerptum latos iuuenem sparsere per agros.

Philomela

A *Philomela*. Pro quauis aue. Nam species est pro genere. *Flet nossem*. Iugi nocte. continuo fletu. *Tanamque niualem*. Fluiuium Scythiæ. *Nunquam viduata pruinis*. Semper niuibus plena. *Quo munere matres*. Nuptiali scilicet. *Cicones autem Thraces mulieres sunt* quæ ab Orphico spreræ discerpere eum per Liberi sacra simulata.

Tum quoque marmorea caput à ceruice reuulsum

Gurgue eum medio portans OEagrius Hebrus

Volueret Eurydicen vox ipsa & frigida lingua,

B *Ab miseram Eurydicen, anima fugiente vocabat:*

Eurydicen toto referabant flumine ripa.

Hac Proteus: & se iactu dedit equor in altum:

Quaque dedii, spūmantem undam sub vertice torfit.

Marmorea caput à ceruice reuulsum Id est pulchra. Sane alludit ad id quod dicit Ouidius, quia cum caput eius ad ripam delatum mordere voluisset, est conuersus in lapidem. *OEagrius Hebrus*. OEagrius fluuius est, pater Orphei: de quo Hebrus nascitur, unde eum appellauit OEagrium. *Hæc Proteus*. Subaudi dixit.

C *At non Cyrene: namque ultro affata timentem,*

Nate licet iristeis animo deponere curas.

Hæc omnis morbi causa: hinc miserabile nymphæ,

Cum quibus illa chorus lucis agitabat in altis,

Exitiam misere apibus, tu munera supplex

Tende, petens pacem, & faciles venerare Napeas:

Namque dabunt, veniam votis, irasque remittent.

D *At non Cyrene*. Deest territa est: quod ex sequentibus datur intelligi. *Pacem petens*. Beneficium beneuolentiam. *Faciles Napeas*. Exorabiles nymphas, ad ignoscendum paratas. Sane sciendum, eadem esse Napeas, quæ & Dryades sunt. Nam supra ait, *At chorus æqualis Dryadum*.

Sed modus orandi qui sit prius ordine dicam.

Quatuor eximios præstanti corpore tauros,

Qui tibi nunc viridis depiscunt summa Lycæi,

Delige, & intacta totidem ceruice iuuenas.

E *Quatuor his aras alta ad delubra dearum,*

Constituæ, & sacrum iugulis demitte cruorem:

Corporaque ipsa boum frondoso desere luco.

Post, ubi nona suos aurora ostenderit ortus,

Inferias Orphei lethæa papauera mittes:

Ei nigram mætabis ouem, lucumque reuises:

Placatam Eurydicens vitula venerabere casa.

F *Intacta ceruice*. Indomita. Et dicit animalium sacrificium esse faciendum, ut non tantum occidantur hostiæ. *Orphei*. Dantius Græcus est. *Lethæa papauera mittes*. Agrestia. *Placatam Eurydicens vitula venerabere casa*. Hypallage, pro veneratam placabis.

Haud mora: continuo matris præcepta faceffit

Ad delubra venit: monstratas excitat aras:

Quatuor eximios præstanti corpore tauros

Ducit, & intacta totidem ceruice iuuenas.

Post, ubi nona suos aurora induxerat ortus,

Inferias Orphei mittit, lucumque reuifit.

Hic vero subitum, ac dictu mirabile, monstrum

Aspiciunt: liquefacta boum per viscera, toto

*Stridere apes uteros, & ruptis efferrere costis,
Immensasque trahi nubes, iamque arbore summa
Confluere, & lentis unam demittere ramis.*

Præcepta facessit. Facit: frequentatiuum est pro principali. Aut certe ideo *Facessit*, quia plures hostias immolauit. *Subitum, ac dictu mirabile, monstrum.* Res enim hæc ex improviso venit, vt apes ex bobus erumperent. Nam præcepta Cyrenes, tantum ad placandum numina pertinebant. Notandum sane quia ex hoc euentu illa ars inuenta est, quam supra memorauit: & melior facta per industriam. *Stridere apes uteros & ruptis efferrere costis.* Hæc verba & secundæ sunt conjugationis & tertiæ: nunc tantum tertiæ. *Unam demittere ramis.* In morem vuz, id est botryonis desuere: quod Græci *ἄροδοι* dicunt.

*Hæc super aruorum cultu, pecorumque canebam,
Et super arboribus: Cæsar diu magnus ad altum
Fulminat Euphraten bello: victorque volenteis
Per populos dat iura: viamque affectat Olympo:
Illo VIRGILIV M me tempore dulcis alebat.
Parthenope studiis florentem ignobilis oci:
Carmina qui lusi pastorum: audaxque iuuenta
Tyre te pauula cecini sub regimine fagi.*

Hæc super aruorum cultu. Primum librum per hoc significat: per pecora autem, tertium & quartum, quia & apes pecora sunt. Per arbores secundum. Et hoc dicit: Hæc ego. Id est Georgica scripsi dum Cæsar in oriente pugnaret. *Euphraten.* Orientis fluuium. *Fulminat.* Fortiter facit. *Victorque volenteis.* Per populos. Vnum virtutis est, aliud iustitiæ. Nam vincere, virtutis est: iustitiæ vero, non iniustis, sed volentibus imperare. *Viamque affectat Olympo.* Preparat sibi diuinos honores. *Parthenope.* Id est Neapolis, quæ primo ex corpore vniuersi Syren sibi sepulcræ Parthenope est appellata. *Studiis florentem ignobilis oci.* Id est artis poetiæ, quam ocium appellauit ignobile ne quid de se videretur arrogans dicere. *Carmina qui lusi pastorum.* Qui etiam Bucolica scripsit. *Audaxque iuuenta.* Ætate iuuenili. Nam vt diximus supra, viginti octo annorum bucolica scripsit. Et bene breuiter à se scriptarum rerum executus est titulum.

F I N I S.

P. VIR.